סִיכֵּךְ עַל גַּבֵּי מָבוֹי שֵׁיֵּשׁ לוֹ לֶחִי כְּשֵׁרָה - ומדובר במבוי מפולש, ומשום 'מיגו' די בלחי משהו, ואין צריך שיהיה בו טפח (רש"י לעיל ע"א ד"ה סיכך). ואף על פי שבכל מבוי מפולש שיש לחי בראשו האחד ובראשו השני אין כלום, אסור לטלטל מדרבנן, בסוכה בשבת התירו, משום מצות סוכה (רא"ש א, ט; מהרש"א לעיל ע"א בדעת רש"י). ויש שפירשו, שמדובר במבוי שאינו מפולש, ויש בראשו לחי, וסיכך רק בסמוך לראשו, ונמצא שיש לסוכה שתי דפנות זו כנגד זו, ולחי ברוח האמצעית (תוס' ד"ה סיכך; רא"ה וריטב"א לעיל ע"א; ר"ן). וכיון שהסוכה עומדת בתוך מבוי שאינו מפולש, דינה כסוכה שיש לה שתי דפנות סמוכות זו לזו [-'עריבן'], ולכן ניתרת בלחי, ואינה צריכה פס ארבעה ומשהו כשאר סוכה העשויה כמבוי (ריטב"א; ר"ן. וראה פני יהושע שלפי זה מיושבת קושיית המהרש"א על תוס').

סִיכֵּךְ עַל גַּבֵּי פַּסֵּי בֵּירָאוֹת כְּשֵׁרָה, כיון שבכל רוח יש פס אמה מכאן ופס אמה מכאן, מיגו שנחשבים דופן לענין שבת, נחשבים דופן גם לענין סוכה (רש"י). ואף שהקולא בפסי בירואות אינה אלא לבהמת עולי רגלים [כמבואר בעירובין (כ, ב)], לענין סוכה בשבת התירו בפסי בירואות גם בזמן הזה שאין עולי רגלים, ואפילו אם אין שם בור כלל, שכיון שמדאורייתא נחשב שיש מחיצות, אומרים 'מיגו', ואף מדרבנן לא אסרו, משום מצות סוכה (תוס' ד"ה סיכך; ריטב"א ור"ן בדעת הרי"ף). ויש שפירשו, שהסוכה כשרה דוקא לעולי רגלים, וכן בזמן הזה, לתלמידים ההולכים למקום לימודם (המכתם; מאירי; רבינו מנוח סוכה ד, ; ר"ן), או לשאר הולך לדבר מצוה במקום שאין המים מצויים (ביאור הגר"א או"ח תרל, יז).

■ להלכה, סיכך על גבי מבוי שיש לו לחי [ואפילו במבוי מפולש, כדעת רש"י], או על גבי באר שעשו לה פסין [ואפילו בזמן הזה שאין עולי רגלים, כדעת תוס'], הרי זו סוכה כשרה לשבת שבתוך החג בלבד, מיגו שלחי זה ופסין אלו נחשבים כמחיצות לענין שבת, נחשבים כמחיצות גם לענין סוכה (שו"ע או"ח תרל, ז, ומשנ"ב שם. וראה ביאה"ל שם ד"ה או). ויש אומרים שאין להתיר אלא במקום שהלחי והפסים מתירים לענין שבת [לענין מבוי, כדעת תוס' והראשונים, שמדובר במבוי שאינו מפולש וסיכך לצד ראשו. ולענין פסין, כדעת המאירי והר"ן, שלא התירו אלא במקום שאין המים מצויים וברשות הרבים], שאז שייך לומר מיגו (רמ"א ומשנ"ב שם). והעיקר כדעת השו"ע, ולכתחילה נכון להחמיר כדעת הרמ"א (משנ"ב שם, לו).

חֲמָתָהּ מֻחְמֶּצֶת סִיכּוֹךְ וְלֹא מְחֻמֶּצֶת דְּפָנוֹת, שעיקר סיכוך הוא בגג הבית ולא בדפנותיו, שדרך דירת אדם להיות בביתו חלונות רבים, אבל לא תמצא שום דירה בעולם שגגה יהיה פרוץ עד שתיכנס בו החמה מלמעלה, וכמו שרואים אצל היכלי המלכים שהקירות שקופים והגגות אטומים (רבינו מנוח סוכה ה, יט, בשם הרי"ץ גיאות).

רַבִּי יאֹשִׁיָּה אוֹמֵר אַף מֻחְמֶּצֶת דְּפָנוֹת, ולכן אף אם יש להכשיר את הדופן מדין מחיצה, וכגון מחיצה של קנים שאין בין קנה לקנה שלשה טפחים, שמדין לבוד אנו רואים את המחיצה כסתומה לגמרי, מכל מקום אם חמתה מרובה מצילתה פסולה מלהיות דופן לסוכה (תוס' ע"א ד"ה שלא). ואין אנו דנים על הדפנות והסכך ביחד, שלא תהיה חמתם מרובה מצילתם, אלא דנים על הדפנות ועל הסכך כל אחד בפני עצמו שלא יהיה חמתה מרובה מצילתה (הערות הגרי"ש אלישיב).

אֶלָּמָא מְחִיצָה כִּסְכָךְ בָּעֵינָן, ולכך לדעת רבי יאשיה שגם הדפנות בכלל 'סוכה', צריכים לעשות גם את הדפנות דוקא מדבר שכשר לסכך בו (מרדכי רמז תשלא, בשם ראבי"ה; מהרש"א בדעת התוס' ד"ה מחיצה). ויש שסוברי, שרבי יאשיה לא דיבר אלא לענין הצל, אבל את הדפנות יכול לעשות אף מדברים הפסולים לסכך בהם (מהרש"ל ופני יהושע בדעת התוס' שם, וראה ערוך לנר לקמן יב, א).

כּוּלְּהוּ סָבְרָא לְהוּ סוּכָּה דִּירַת קֶבַע בָּעֵינַן, היינו שכולם סוברים שיש להתייחס לסוכה כדירת קבע, אבל חלוקים הם בגדר המושג 'דירת קבע', ולא כל אחד מודה לדינו של חבירו [שדעת רבי שסוכה צריכה להיות ארבע אמות על ארבע אמות שכך היא מידתה של דירת קבע, ואילו לדעת בית שמאי מספיק שתהיה שבעה טפחים על שבעה טפחים] (תוס' ד"ה כולהו), שבמקום שהם שווים גם בגדר הדבר ובפרטי הדינים היוצאים מכך, דרך הגמ' לכתוב הלשון 'אמרו דבר אחד' (ריטב"א). והם למדו זאת מהכתוב (דברים טז, יג) 'חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים', שלא היתה התורה צריכה לכתוב שתהיה הסוכה לשבעת ימים, שהרי אנו כבר יודעים שחג הסוכות הוא שבעה ימים, אלא שיש ללמוד מכך שצריכה הסוכה שתיעשה באופן קבוע שלא יצטרכו בשבילו שום תיקון למשך שבעה ימים, ומי שחולק וסובר שסוכה היא 'דירת עראי', למדו מכן להיפך, שאמרה תורה שמספיק לעשות סוכה שראויה לעמוד באופן עראי רק לשבעה ימים (פני יהושע).

כָּל סוּכָּה שֶׁאֵין בָּהּ אַרְבַּע אַמּוֹת עַל אַרְבַּע אַמּוֹת פְּסוּלָה, כמו בכל דיני התורה ששיעור בית הוא רק אם יש בו לפחות ארבע על ארבע אמות, גם הסוכה שהיא 'דירת קבע' צריכה שתהיה לה שיעור בית (ר"ן).

רַבִּי יְהוּדָה דִּתְנַן סוּכָּה שֶׁהִיא גְּבוֹהָה לְמַעְלָה מֵעֶשְׂרִים אַמָּה פְּסוּלָה רַבִּי יְהוּדָה מַכְשִׁיר, סוכה גבוהה למעלה מעשרים אמה אינה יכולה לעמוד אלא אם כן עשו לו יסודות חזקים שיכולים להעמיד את הסוכה באופן קבוע, ואף שלדעת אביי אין הביאור בדעת חכמים שפוסלים, מפני שהם סוברים שסוכה דירת עראי [כמבואר בגמ' לעיל (ב, א) שחלק על רבא], מכל מקום בדעת רבי יהודה שמכשיר עדיין יש להוכיח שסוכה דירת קבע (תוס' ד"ה כולהו, ע"פ מהרש"א, וראה ערוך לנר). ויש שכתב שאביי חזר בו [ומודה הוא לדעת רבא], וסובר שבזה נחלקו רבי יהודה וחכמים, שלדעת חכמים סוכה דירת עראי ולדעת רבי יהודה סוכה דירת קבע (בעל המאור ורמב"ן א, א).

הָעוֹשֶׂה סוּכָּתוֹ בְּרֹאשׁ הָעֲגָלָה אוֹ בְּרֹאשׁ הַסְּפִינָה רַבָּן גַּמְלִיאֵל פּוֹסֵל, שסוכה הנמצאת בראש העגלה שדרכה ללכת ממקום למקום, אינה נראית כדבר קבוע אלא כדבר עראי, וכן הספינה העומדת על גבי הספינה שהיא מקום שמצויות בה הרוחות, אינה עומדת אלא לפי שעה ועתידה ליפול ברוח (רש"י). אמנם באופן שהספינה עומדת אפילו ברוח שאינה מצויה, אף שדרכה להיטלטל אין נראית הסוכה שעל גבה סוכת עראי (תוס' להלן כא, ב ד"ה שאין), או שהספינה אינה נחשבת כלל לדבר המטלטל, כי מצד עצמה היא עומדת במקום אחד, והמים הזורמים הם אלו שמביאים אותה ממקום למקום (רש"ש, ע"פ ב"מ ט, ב), ויש שלא גרסו 'בראש העגלה', שלדעתם דבר המטלטל לא נקרא דירת עראי (תוס' ד"ה העושה, בשם ר"ת ורבנו חננאל).

כְּמַאן כְּרַבִּי וְכוּ', שסובר שסוכה צריכה להיות דירת קבע מצד שיעור גודלה, אמנם בצורתה לא הקפיד רבי יוחנן שתהיה כדירת

■ המשך בעמ' הבא